

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ - ਸਬਦ ੨੨

ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਲੋਕਨੇ ਸ੍ਰਵਨ ਬਾਨੀ ਸੁਜਸੁ ਪੂਰਿ ਰਾਖਉ ॥

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੬੯੪

ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਲੋਕਨੇ ਸ੍ਰਵਨ ਬਾਨੀ ਸੁਜਸੁ ਪੂਰਿ ਰਾਖਉ ॥

ਮਨੁ ਸੁ ਮਧੁਕਰੁ ਕਰਉ ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਧਰਉ ਰਸਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਭਾਖਉ ॥੧॥

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ ॥

ਮੈ ਤਉ ਮੇਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਊਪਜੈ ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੇਰੀ ॥੨॥੨॥

ਸਾਰ: ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਪਣੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਬੇਡੋਲ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਮਰਪਣ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਮਾਣ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਤਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਇਹ ਪਛਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਦਭਾਵਨਾ ਲਈ ਸਵੈ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਮੂਹਿਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਸਵਾਰਥਤਾ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਲੋਕਨੇ ਸ੍ਰਵਨ ਬਾਨੀ ਸੁਜਸੁ ਪੂਰਿ ਰਾਖਉ ॥

ਅੰਤਹਕਰਣ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਅਤੇ ਕੰਨ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਵੇਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਇਹ ਇਕਸਾਰਤਾ ਸਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਖਿੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਲਈ ਸੂਝ ਦਾ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁ ਸੁ ਮਧੁਕਰੁ ਕਰਉ ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਧਰਉ ਰਸਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਭਾਖਉ ॥੧॥

ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਵਾਂਗ ਸਰਸਾਰ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਨੂੰ ਪਾਲੋ, ਅਤੇ ਸਰਵਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤਮ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ। ਇਹ ਭਾਵ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰਸਾਈ ਦੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨ ਵਰਤਮਾਨ ਪਲ ਵਿਚੋਂ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਚੂਸਦਾ ਹੈ। (੧)

ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ ॥

ਜੇਕਰ ਕਿਧਰੇ ਮੇਰਾ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜਣ ਵਾਲੀ ਭਟਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਸਿਮਰਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਮੈ ਤਉ ਮੇਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਹਰ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਖਰੀਦਾਂਗਾ। ਇਹ ਭਾਵ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਏਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਊਪਜੈ ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥

ਜਾਗਰੂਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਉਭਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਨੇਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ। ਇਹ ਭਾਵ ਉਸ ਸਹਾਇਕ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੇਰੀ ॥੨॥੨॥

ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਇਕ ਅਰਜ਼ੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। (੨)(੨)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋਣ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਨੂੰ ਪਲ-ਪਲ ਨੇਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਿਮਰਤਾ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉੱਚਤਮ ਤੱਤਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੂੜ੍ਹ ਧਿਆਨ ਦੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵੀ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹ ਸੰਬੰਧ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com